

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หน่วยงานต่าง ๆ ทางการศึกษามีความต้องการพฤติกรรมทางวิชาชีพในลักษณะที่เป็นการสร้างสรรค์ การเริ่มต้นที่เป็นแบบฉบับของตนเอง การปรับปรุง ความตั้งใจและความสามารถในการเป็นผู้นำ นอกจากนี้ยังมีความต้องการพฤติกรรมเกี่ยวกับความสามารถในการคาดการณ์ มีความมั่นคงถาวรและมีสภาพการณ์อันเหมาะสม ผู้นิเทศการเรียนการสอนเป็นผู้ที่ได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้ช่วยเหลือที่มีความสามารถอย่างสูงในกระบวนการดังกล่าวแล้ว ความเป็นผู้นำในด้านการเรียนการสอนเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของกระบวนการเหล่านี้ (Lovell and Wiles 1983:64) ความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ให้ใช้ความพยายามจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ซึ่งมีวิธีการมากมายที่ผู้นิเทศสามารถดำเนินการได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแบบฉบับของบุคคลและความต้องการของสถานการณ์ แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ไม่มีรูปแบบความเป็นผู้นำที่ดีเลิศอันเป็นอุดมคติของผู้นิเทศที่มีความสำเร็จ แต่ก็มีลักษณะทั่วไป ๆ ไปบางประการที่แต่ละบุคคลมักจะมีอยู่เป็นของตนเอง (Hodgetts 1987:231)

ภายในหน่วยงานใด ๆ ก็ตาม ความเป็นผู้นำจะปรากฏออกมาในสองรูปแบบ คือ ความเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการและความเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ความเป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ เป็นผู้นำที่เกิดจากการที่บุคคลได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่อย่างเป็นทางการภายในหน่วยงาน ส่วนความเป็นผู้นำอย่างไม่เป็นทางการนั้น เป็นผู้นำที่เกิดจากการที่บุคคลซึ่งปรากฏขึ้นในฐานะเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น เพราะความเป็นผู้มีทักษะพิเศษ หรือมีสิ่งที่เป็นความต้องการของหน่วยงานหรือสมาชิกในหน่วยงานนั้น (Schermerhorn, Jr., Hunt and Osborn 1982: 513-514) ผู้นิเทศเป็นผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอย่างเป็นทางการ มีภารกิจหน้าที่ในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของบุคคลต่าง ๆ ในหมู่คณะผู้ร่วมงาน สร้าง

ความเชี่ยวชาญในการทำงานตามสายงาน สร้างความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นแก่บุคคลในหมู่
 คณะผู้ร่วมงาน และประสานความพยายามต่าง ๆ ของบุคคลในหมู่คณะผู้ร่วมงาน ทั้งนี้
 การที่จะแยกการนิเทศกับความ เป็นผู้นำออกจากกันตามตำแหน่งหน้าที่แต่เพียงอย่างเดียว
 อย่างหนึ่ง จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ผู้นิเทศไม่สามารถหลีกเลี่ยงตำแหน่งหน้าที่ในฐานะ
 ความเป็นผู้นำได้ (Adams and Dickey 1953:45-46) อำนาจหน้าที่ซึ่งได้รับการ
 แต่งตั้งอย่างเป็นทางการในการนิเทศและความเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่สามารถปรากฏขึ้นได้
 พร้อม ๆ กัน และโดยธรรมชาติแล้วจะเป็นไปตามความต้องการของสถานการณ์มากที่สุด
 ผู้นิเทศที่มีคุณภาพในความเป็นผู้นำอย่างแท้จริง จะเป็นผู้ที่มีพลังอำนาจที่จะกระตุ้นให้เกิด
 ความเคลื่อนไหวในการทำงานของคณะผู้ร่วมงาน (Halloran 1981:237) ทั้งนี้
 เพราะผู้นิเทศเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของความเป็นผู้นำ เป็นผู้ที่มีความช่วยเหลือ
 และกระตุ้นผู้ร่วมงาน ให้ทำงานไปสู่เป้าหมายที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ถ้าผู้นิเทศ
 ปราศจากความเป็นผู้นำ ไม่ว่าจะ เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการหรืออย่างไม่เป็นทางการก็
 ตาม จะทำให้ผู้ร่วมงานขาดการประสานงานและไม่สามารถทำสิ่งใดให้บรรลุผลสำเร็จ
 ได้ ผู้นิเทศเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานทั้งหมดของหน่วยงาน พฤติกรรมของผู้
 นิเทศเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดระดับของผลงาน และขวัญกำลังใจของ
 คณะผู้ร่วมงาน ผู้นิเทศที่ประสบความสำเร็จส่วนมากจะอุทิศความตั้งใจกับความรับผิดชอบ
 ชอบเกี่ยวกับการวางแผน การจัดองค์การ การนำในการทำงาน และการควบคุม แต่จะ
 ไม่เป็นผู้ลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวด้วยตนเอง ผู้นิเทศจะอุทิศเวลาให้กับการวางแผน
 การคาดการณ์ล่วงหน้า และการป้องกันวิกฤตการณ์ต่าง ๆ การประสานงาน การกระตุ้น
 การทำงาน การให้คำแนะนำ การฝึกฝนผู้ร่วมงาน การคัดเลือกใจ การจัดองค์การ การ
 วัดผลการปฏิบัติงาน และทำการแก้ไขการปฏิบัติการต่าง ๆ เมื่อมีความจำเป็น (Beach
 1985:342-346) เมื่อเป็นเช่นนี้ ในฐานะที่ผู้นิเทศเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับคณะผู้ร่วม
 งาน ผู้นิเทศจึงต้องเป็นผู้ที่มีความมั่นใจว่าตนเองมีมโนทัศน์เกี่ยวกับภารกิจหน้าที่ของความ
 เป็นผู้นำ และมีภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่
 ความสำเร็จของหมู่คณะ (Lovell and Wiles 1967:31) นอกจากนี้ ในการ
 ทำงานกับสมาชิกในคณะทำงานเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานนั้น ผู้นิเทศเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง
 กับกระบวนการพัฒนามนุษย์ ผู้นิเทศจะต้องมีความเข้าใจ และมีทักษะในการทำงานกับ
 กลุ่มผู้ร่วมงาน การนำในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแต่ละบุคคล และการใช้ประโยชน์

จากเทคนิคกระบวนการกลุ่มทฤษฎีแบบที่มีคุณค่าของความเป็นผู้นำ (Gibson and Hunt 1965:209)

ศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2524 ซึ่งตามระเบียบนี้ได้กำหนดให้มีหน่วยปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและกรุงเทพมหานคร และงานนิเทศการศึกษาสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ จากการศึกษาที่กำหนดให้งานนิเทศการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า งานนิเทศการศึกษาสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นงานใหม่ ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนในการนิเทศการศึกษาของประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการสรรหาบุคคลโดยการสอบคัดเลือกจากข้าราชการครูในสังกัดที่มีความสมัครใจ หลังจากทำการสอบคัดเลือกแล้วก็จัดการฝึกอบรมสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญต่าง ๆ ทางวิชาชีพ และการปฏิบัติหน้าที่ เป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ เมื่อผ่านการฝึกอบรมแล้วก็บรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ สำนักงานละ 1 คน เมื่อเดือนพฤษภาคม 2525 ต่อจากนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ก็ได้ทำการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ตามโครงการใหม่ ๆ มาโดยตลอด จนกระทั่งถึงเดือนเมษายน 2528 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการบรรจุแต่งตั้งศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ จากข้าราชการครูในสังกัดเพิ่มเติมขึ้นอีก โดยมีจำนวนตามขนาดเล็ก-ใหญ่ ของแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ซึ่งเมื่อรวมกับศึกษานิเทศก์ที่มีอยู่แล้ว จะต้องไม่เกินสำนักงานละ 4 คน การบรรจุแต่งตั้งในครั้งหลังนี้ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดให้สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ แต่งตั้งคณะกรรมการชั้นชุดหนึ่งภายในอำเภอ ดำเนินการพิจารณาคัดเลือกจากข้าราชการครูที่กลุ่มโรงเรียนเสนอขึ้นมา โดยพิจารณาถึงคุณสมบัติตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งและความเหมาะสมอื่น ๆ แล้วเสนอสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจารณาแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต่อไป ซึ่งการพิจารณาคัดเลือกของคณะกรรมการแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอนั้น ก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจที่แตกต่างกันไปว่าจะเห็นมีความเหมาะสมอย่างไร

โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวข้างต้นนั้น ได้กำหนดคุณสมบัติของศึกษานิเทศก์ไว้หลายประการ ซึ่งครอบคลุมคุณสมบัติเกี่ยวกับความเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ กฎหมาย แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษา หลักสูตรประถมศึกษา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม หลักการนิเทศการศึกษา และเจตคติที่ดีต่อการนิเทศการศึกษา และมีความประพฤติดี เหมาะสมที่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการและการบริหารการศึกษาได้

ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ มีงานหลักคืองานนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นความหวังของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในอันที่จะให้ศึกษานิเทศก์สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ นิเทศ ช่วยเหลือ แนะนำ และส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียนอย่างแท้จริง เพื่อให้บังเกิดผลตามมาตรฐานทางวิชาการ และจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของอำเภอ นอกจากนี้ยังมีงานที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2524:2) การดำเนินงานนิเทศการศึกษาดังกล่าวเป็นลักษณะที่ปฏิบัติยาก บุคคลที่ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ที่จะมีความรู้และทักษะ รวมทั้งความสนใจงานนิเทศการศึกษาตามที่กล่าวมาแล้วหาได้ยาก อย่างไรก็ตาม การแสวงหาความรู้และฝึกทักษะเป็นสิ่งที่ศึกษาและฝึกปฏิบัติได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526:3)

จากแนวคิดและทฤษฎีของนักการศึกษาและนักวิชาการในด้านต่าง ๆ และความ เป็นมาของศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ตลอดจนคุณสมบัติและภารกิจ ซึ่งได้กล่าวมา ตั้งแต่ต้นแล้วนั้น จะเห็นได้ว่า งานนิเทศการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ มีข้อจำกัดที่ทำให้เกิดปัญหาหลายประการ ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลังที่มีจำนวนจำกัด ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานกับโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง และเป็นไปตามเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา
2. ปัญหาเกี่ยวกับภารกิจหน้าที่ซึ่งมีขอบข่ายอย่างกว้างขวาง ทำให้ไม่สามารถ ปฏิบัติงานหลักของการนิเทศการศึกษาได้อย่างเฉพาะเจาะจงและมีประสิทธิภาพเพียงพอ
3. ปัญหาเกี่ยวกับประสบการณ์และคุณสมบัติที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประสบการณ์ในการนิเทศการศึกษา และคุณสมบัติในด้านความเป็นผู้นำ

ปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดในด้านอัตราค่าเล่าเรียน คงจะคลี่คลายไปในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลังงบประมาณที่ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ปัญหานี้คงลดความสำคัญลงไปได้ หากศึกษานิเทศก์จะใช้คุณสมบัติของความเป็นผู้นำในการสร้างความสัมพันธ์และประสานความพยายามต่าง ๆ ของผู้ร่วมงานให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ มากกว่าที่จะหวังแต่การเพิ่มอัตราค่าเล่าเรียนของศึกษานิเทศก์ ปัญหาเกี่ยวกับภารกิจหน้าที่อันกว้างขวางมากมายนั้นก็เช่นเดียวกัน ศึกษานิเทศก์ที่ฉลาดคงต้องใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่า งานใดเป็นงานหลัก และงานใดเป็นงานรองที่ควรจะรอไว้ก่อนได้ สำหรับปัญหาในด้านประสบการณ์และคุณสมบัติของความเป็นผู้นำนั้น เป็นสิ่งที่ศึกษานิเทศก์สามารถศึกษาหาความรู้ ทำความเข้าใจ และฝึกฝนตนเองจากแหล่งวิชาการและสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่มากมาย สิ่งสำคัญก็คือ ศึกษานิเทศก์ควรประจักษ์ในตนเองว่า ตนเองเป็นอย่างไร มีสิ่งใดควรปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา ศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการนิเทศการศึกษา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ซึ่งนอกจากจะเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการต่าง ๆ แล้ว ผู้ที่มีหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาทุกคน จะต้องมีความประพฤติและพฤติกรรมความเป็นผู้นำอีกด้วย ถ้าศึกษานิเทศก์มีความเป็นผู้นำแล้ว ปัญหาเรื่องอัตราค่าเล่าเรียนและปัญหาเรื่องภารกิจเป็นอันมากก็จะลดลง ทั้งนี้เพราะความเป็นผู้นำ เป็นศิลปะของการบอก ชี้แนะผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยความเต็มใจและความกระตือรือร้น (Schwartz 1980:491) ความเป็นผู้นำเป็นกระบวนการหนึ่งในหลาย ๆ กระบวนการของการนิเทศการเรียนการสอน และเป็นกระบวนการที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการประเภทที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ซึ่งเป็นพื้นฐานและเป็นความเพียรพยายามที่จะปฏิบัติการณ์เทศในลักษณะต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งกระบวนการที่เป็นพื้นฐานและความเพียรพยายามในการสร้างปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เรียกว่าการนิเทศการเรียนการสอนนั้น ประกอบด้วย กระบวนการใช้ศักยภาพอันมีค่าของมนุษย์ กระบวนการเปลี่ยนแปลง กระบวนการความเป็นผู้นำ และกระบวนการสื่อความหมาย (Lovell and Wiles 1983:11) กระบวนการต่าง ๆ ดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการนิเทศการศึกษา ซึ่งศึกษานิเทศก์ทุกคนควรจะต้องศึกษา เรียนรู้ ฝึกฝน และปรับปรุงตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีทักษะ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการความเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสอนกันได้ แต่ความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่เรียนรู้กันได้ (จิ้นน และ มอสโค, 2528 :110) Griffiths (1956 : 235-253) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จเป็นจำนวนมาก และสรุปว่า ศึกษาธิการ ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้นำเทศ ซึ่งอยู่ในฐานะที่ต้องมีความเป็นผู้นำ ควรมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำในฐานะต่าง ๆ ดังนี้ คือ ผู้นำในฐานะเป็นผู้ริเริ่ม ผู้นำในฐานะเป็นผู้ปรับปรุงแก้ไข ผู้นำในฐานะเป็นผู้ให้การยอมรับ ผู้นำในฐานะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ ผู้นำในฐานะเป็นผู้ผู้ที่ได้ผลดี ผู้นำในฐานะเป็นผู้ประสานงานที่ดี และผู้นำในฐานะเป็นผู้เข้าสังคมได้ดี Griffiths ชี้ว่าพฤติกรรมของผู้นำที่ประสบความสำเร็จ จะไม่แปรเปลี่ยนไปจากพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีลักษณะดังกล่าวนี้ ไม่มีพฤติกรรมอื่น ๆ ที่นอกเหนือไปจากนี้ ผู้นำที่ประสบความสำเร็จทุกคนจะมีพฤติกรรมเหล่านี้ตลอดเวลา ศึกษาธิการเทศก์อำเภอในปัจจุบันนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่ไ้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ โดยผ่านการพิจารณาเกี่ยวกับคุณสมบัติในตำแหน่งต่าง ๆ ที่คณะกรรมการเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่อาจยืนยันเชื่อมั่นได้ว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใดหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสมบัติเกี่ยวกับการมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำในตำแหน่งต่าง ๆ ตามทฤษฎีของ Griffiths หรือทฤษฎีอื่น ๆ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของศึกษาธิการเทศก์อำเภอใน ประเทศไทยยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาวิจัยไว้ ส่วนใหญ่ผลงานวิจัยจะออกมาในลักษณะการศึกษาวิจัยพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหารการศึกษาในระดับต่าง ๆ ของกรมกองต่าง ๆ ซึ่งไม่อาจนำมาศึกษาและประยุกต์ใช้ได้โดยตรงทั้งหมด ถึงแม้ว่าในปี 2520 นั้น กล่าวหาญ สุกแสน จะได้ทำการศึกษาไว้แล้ว แต่ก็เป็นการศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของหัวหน้าหน่วยศึกษาธิการเทศก์จังหวัดในประเทศไทย ซึ่งก็เป็นการศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้ที่มีลักษณะงานแตกต่างจากศึกษาธิการเทศก์อำเภอ และอยู่ในตำแหน่งที่มีบทบาทหน้าที่แตกต่างจากศึกษาธิการเทศก์อำเภอ จากการปฏิบัติงานในตำแหน่งศึกษาธิการเทศก์อำเภอ ของผู้วิจัยเอง จากการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ทางการนิเทศการศึกษา และจากการศึกษาผลงานวิจัยทั้งทางด้านการบริหารและการนิเทศการศึกษา พบว่ามีสิ่งที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์หลายประการ สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยเกิดความรู้สึกที่จะศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของศึกษาธิการเทศก์อำเภอ ตามการรับรู้ของตนเองและ

ของครูในเขตการศึกษา 12 ซึ่งผู้วิจัยทำงานอยู่ในเขตการศึกษานี้ โดยใช้ทฤษฎีความ เป็นผู้นำของ Griffiths มาทำการศึกษาพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในเขตการศึกษา 12 ว่ามีพฤติกรรมความ เป็นผู้นำในค่านต่าง ๆ หรือไม่ มากน้อย เพียงใด และเป็นไป ความความคาดหวังของสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่ง ชาติหรือไม่ ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่าง หนึ่งต่อการนำข้อมูลที่ได้ไปพิจารณา พัฒนาศึกษานิเทศก์อำเภอ ให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในค่านความเป็นผู้นำให้มี ความเหมาะสมยิ่งขึ้น อันจะเป็นผลกระทบไปถึงการพัฒนาพฤติกรรม การสอนของครูและ การปรับปรุงคุณภาพการ ประถมศึกษาให้ดีขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังจะเป็นประโยชน์ ต่อสำนักงานคณะกรรมการการ ประถมศึกษาแห่งชาติ ในอันที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการ พิจารณาพัฒนาศึกษานิเทศก์อำเภอในสังกัด หรือเป็นข้อมูลในการพิจารณาคัดเลือกบุคคล ที่จะแต่งตั้งให้ปฏิบัติงานในตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอ ตามการรับรู้ ของตนเองและของครู เขตการศึกษา 12
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอ ตามการรับรู้ของตนเองและของครู เขตการศึกษา 12

สมมุติฐานของการวิจัย

พฤติกรรมความ เป็นผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอ ตามการรับรู้ของตนเองและ ของครู เขตการศึกษา 12 มีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอ ตามการรับรู้ของตนเองและของครู เขตการศึกษา 12 ซึ่งประกอบด้วย จังหวัด จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราก นครนายก ปราจีนบุรี และระยอง
2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากฎการพฤติกรรมความ เป็นผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอ ตามทฤษฎีของ Griffiths ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม 7 ประการ ดังนี้

- 2.1 ผู้นำในฐานะเป็นผู้ริเริ่ม
- 2.2 ผู้นำในฐานะเป็นผู้ปรับปรุงแก้ไข
- 2.3 ผู้นำในฐานะเป็นผู้ให้การยอมรับ
- 2.4 ผู้นำในฐานะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ
- 2.5 ผู้นำในฐานะเป็นผู้พูดที่ไคล้คลี
- 2.6 ผู้นำในฐานะเป็นผู้ประสานงานที่ดี
- 2.7 ผู้นำในฐานะเป็นผู้เข้าสังคมได้ดี

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลของการวิจัยจะมีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นข้อมูลในการพัฒนาศึกษานิเทศก์อำเภอให้มีพฤติกรรมความเป็นผู้นำที่เหมาะสมยิ่งขึ้น
2. เป็นข้อมูลในการพิจารณาคัดเลือกผู้ที่จะให้เข้ามาดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ หรือผู้ที่ทำหน้าที่นี้เทศ ในด้านพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรม หมายถึง การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึก เพื่อตอบสนองสิ่งเร้า

ความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการใช้ศิลปะชี้แนะ จูงใจ และคลี่ใจให้บุคคลอื่นหรือผู้ร่วมงาน ใช้ความพยายามและศักยภาพที่มีอยู่ ปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างของกลุ่ม

ศึกษานิเทศก์อำเภอ หมายถึง ข้าราชการครูซึ่งมีตำแหน่งตามมาตรา 30(ค) แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ในเขตการศึกษา 12

ครู หมายถึง ข้าราชการครูซึ่งมีตำแหน่งตามมาตรา 30(ก) แห่งพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 และปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 12

การรับรู้ หมายถึง การรับทราบความเป็นไป หรือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมองเห็น การได้ยินได้ฟัง ตามความรู้สึก หรือตามความคิดเห็นของตน

ผู้ริเริ่ม หมายถึง ผู้ที่แสดงออกถึงการเริ่มต้น เริ่มคิด เริ่มทำ เริ่มวางแผนในการทำงาน หรือทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นคนแรก โดยไม่มีผู้ใดให้การเสนอแนะ หรือเคสห่วงมาก่อน เมื่อมีกรณีใด ๆ เกิดขึ้น ก็สามารถวินิจฉัยหรือตัดสินใจได้ในทันที

ผู้ปรับปรุง หมายถึง ผู้ที่แสดงออกถึงการสร้างหรือทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ดีขึ้น ทั้งที่เป็นบุคคล หน่วยงาน วิธีการทำงาน และหรือสิ่งอื่นใด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อบุคคล การทำงาน และหน่วยงาน

ผู้ให้การยอมรับ หมายถึง ผู้ที่แสดงออกถึงความเต็มใจที่จะให้การยอมรับความรู้ ความสามารถ ความคิดเห็น ความสำเร็จ ความกล้าหาญ และปัญหาของบุคคลอื่น

ผู้ให้ความช่วยเหลือ หมายถึง ผู้ที่แสดงออกถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานส่วนหนึ่งส่วนใดของบุคคลอื่น เพื่อให้งานนั้นง่ายขึ้นหรือมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือทำให้ปัญหาของบุคคลอื่นลดลงด้วยตัวของเขาเองมากที่สุด

ผู้ซุกที่ไต่ผลดี หมายถึง ผู้ที่แสดงออกถึงความสามารถในการพูดที่นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ไต่ตั้งไว้ ผู้ฟังมีความเชื่อถือ ศรัทธาเลื่อมใส และสามารถเข้าใจได้ชัดเจนแก่ชัดแจนว่าผู้พูดต้องการอะไร และให้การสนับสนุนในสิ่งที่ผู้พูดต้องการ

ผู้ประสานงาน หมายถึง ผู้ที่แสดงออกถึงการกระทำหรือคำพูดที่ให้ความสำคัญแก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เข้ากันได้กับทุกคน ทำให้ทุกคนมีความเข้าใจกัน ทุกคนทราบบทบาทหน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอะไร อย่างไร และมีความกระตือรือร้นยินดีที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน

ผู้เข้าสังคม หมายถึง ผู้ที่แสดงออกถึงการไม่แยกตัวออกจากบุคคลอื่น และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นตามเงื่อนไขข้อตกลงของการอยู่ร่วมกันในกลุ่ม เป็นที่รักใคร่ไว้เนื้อเชื่อใจของกลุ่ม และทำให้กลุ่มดีขึ้น

(ราชบัณฑิตยสถาน 2525, Griffiths 1956:235-253)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีวิธีการดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ประกอบด้วยบุคคล 2 กลุ่มดังนี้

1.1 กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ เป็นศึกษานิเทศก์อำเภอในเขตการศึกษา 12 จำนวน 120 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 175 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้สูตรของ Krejcie และ Morgan (1970 : 608) และทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

1.2 กลุ่มครูผู้สอน เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในเขตการศึกษา 12 จำนวน 376 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 18,700 คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างประชากรและทำการสุ่มเช่นเดียวกับกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ

รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งสองกลุ่ม จำนวน 496 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ซึ่งประกอบด้วย อายุราชการ อายุ การดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ และวุฒิสูงสุดทางการศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำของศึกษานิเทศก์อำเภอตามทฤษฎีของ Griffiths ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมสำคัญ 7 ประการ และพฤติกรรมย่อย 35 ประการ เครื่องมือมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 5 ค่า คือ มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด และไม่ได้ปฏิบัติหรือปรากฏให้เห็น

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดำเนินการโดยทำการศึกษาทฤษฎีพฤติกรรมความเป็นผู้นำของ Griffiths ประกอบการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้ววิเคราะห์ จำแนกพฤติกรรมสำคัญแต่ละพฤติกรรมออกเป็นพฤติกรรมย่อย พฤติกรรมละ 5 ประการ รวมทั้งสิ้น 35 พฤติกรรมย่อย แล้วนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ให้ที่จรรยาบรรณตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและการใช้ภาษา ต่อจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล ดำเนินการโดยผู้วิจัยส่งเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่มตามจำนวนที่ได้คำนวณไว้ และขอให้ส่งคืนทางไปรษณีย์มายังผู้วิจัยโดยตรงภายในเวลาที่กำหนด หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ทำการจำแนกแบบสอบถามออกเป็นสองกลุ่มตามประเภทกลุ่มตัวอย่างประชากร คัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ใช้ในการวิจัยได้ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการดังนี้

ข้อมูลตอนที่ 1 ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ (Frequency & Percentage)

ข้อมูลตอนที่ 2 ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าฐานนิยม (Frequency & Mode) แล้วทำการทดสอบโดยการหาค่า K-S Test (Kolmogorov-Smirnov Two-Sample Test)

การเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยในรูปของความเรียง และตาราง โดยมีคำอธิบายประกอบ ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึงความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมุติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึงความหมายของความเป็นผู้นำ ทฤษฎีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ ทฤษฎีพฤติกรรมของความเป็นผู้นำ ทฤษฎีพฤติกรรมความเป็นผู้นำตามสถานการณ์ และทฤษฎีพฤติกรรมความเป็นผู้นำในการนิเทศ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล กล่าวถึงกลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือ การสร้างเครื่องมือ วิธีการรวบรวมข้อมูล และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ประกอบด้วยหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รายละเอียดกลุ่มตัวอย่างประชากร และรายละเอียดประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล